

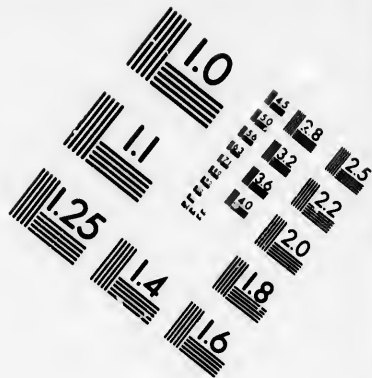
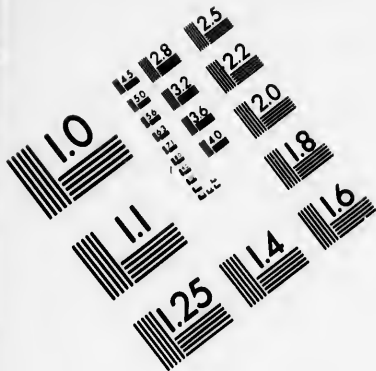
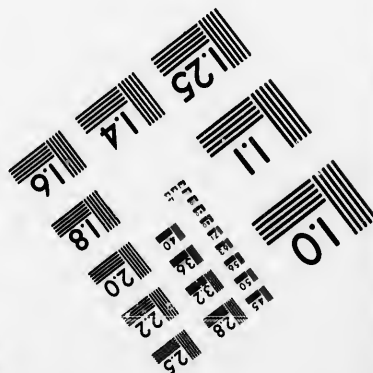
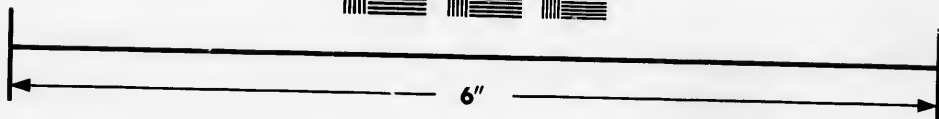
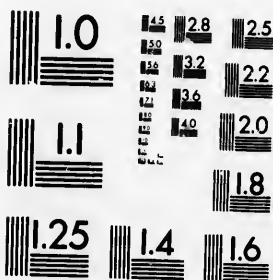

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

Photographic
Sciences
Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

**CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)**

**ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1993

Technical and Bibliographic Notes / Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filinage sont indiqués ci-dessous.

☐ Coloured covers/
Couverture de couleur

☐ Coloured pages/
Pages de couleur

☐ Covers damaged/
Couverture endommagée

☐ Pages damaged/
Pages endommagées

☐ Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée

☐ Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées

☐ Cover title missing/
Le titre de couverture manque

☒ Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées

☐ Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur

☐ Pages detached/
Pages détachées

☐ Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)

☒ Showthrough/
Transparence

☐ Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur

☐ Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression

☒ Bound with other material/
Relié avec d'autres documents

☐ Continuous pagination/
Pagination continue

☒ Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure

☐ Includes index(es)/
Comprend un (des) index

☐ Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.

Title on header taken from: /
Le titre de l'en-tête provient:

☐ Title page of issue/
Page de titre de la livraison

☐ Caption of issue/
Titre de départ de la livraison

☐ Masthead/
Générique (périodiques) de la livraison

☒ Additional comments: /
Commentaires supplémentaires:

Text in Icelandic.

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous:

10X	14X	18X	22X	26X	30X
☐	☐	☐	☒	☐	☐
12X	16X	20X	24X	28X	32X

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

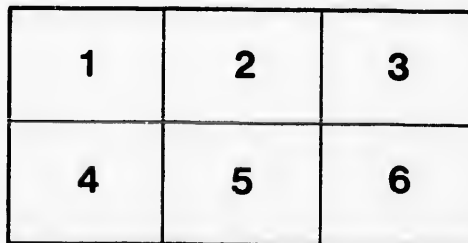
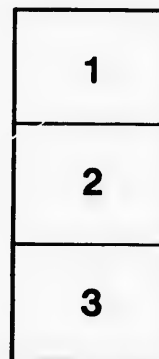
University of Manitoba
Winnipeg

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol → (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▼ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

University of Manitoba
Winnipeg

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole → signifie "A SUIVRE", le symbole ▼ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

Alinning
kristnitökunnar
á Íslandi

FYRIR NÍU ÖLDUM.

Prédik

*riki s
mjöls*

í dag.
vitið
í kirk
ins 10
þjóða
anda
nema
þjóðli
nefnd
dag e
hjá fo
messu
var þ
á þin
gjörði
menti
118,
úthley
aðr a

fram
fram
hjörtu

1000–1900.

Prédikan út af fagnaðarutburði kristnitökunnar, sem séra Jón Bjarnason flutti í Selkirk að kvöldi sunnudagsins 21. Júní.

Enn sagði hann þeim þessa dæmisögu: Líkt er guðs ríki súrdeigi þvít, er kona ein tók og faldi í þrem mælum mjöls, um það allt sýrðist.—Matt. 13, 33 (Lúk. 13, 20–21).

Það er fyrir oss alla, kristna Íslendinga, stór hátíðardagr í dag. Árið þetta, sem nú er yfir oss að líða, er eins og þér vitið allir, kærir tilheyrendr, júbílár—drottinlegt fagnaðarár—í kirkjusögu þjóðar vorrar. Árið 1900 bendir til baka til ársins 1000, þá er kristindómurinn fyrir náð drottins varð íslensk þjóðareign. Vér rennum huganum aftr í tímann, fljögum í anda yfir úthaf heilla nfu alda, nfu hundruð ára, til þess að nema staðar við lang-merkasta og fagnaðarríkasta atburðinn í þjóðlífi voru—kristnitöku Íslendinga á alþingi þetta síðar nefnda ár. Og það vill þá líka svo vel til, að nú einmitt í dag eru nákvæmlega nfu hundruð ár liðin síðan kristnitakan hjá forfedrum vorum varð að alþjóðarsamþykkt. Því á Jónsmessu, 24. dag Júnímánaðar, árið 1000 eftir Krists fæðing var það, að sú allsherjar þjóðarsamþykkt náði fram að ganga á þingvelli við Öxará. „Þetta er sá dagr, sem drottinn gjörði“—segir hið guðinnblásna sálmaskáld á gamla testamentis tíðinni—; „fögnum og verum glaðir í honum“ (Sálm. 118, 24). Árið er fyrir oss fagnaðarár, og þessi dag stendr úthleyptr í endrminningunni eins og aðal-dagrinn,—sannkall—að afmælisdagr íslenzku kristinnar.

Það þarf ekki fyrir neinum kristnum Íslendingum að færa fram nein rök því til stuðnings, að hér sé fyrir oss að minnast framúrskaranda fagnaðarefnis. Þeir allir, sem með trúuðum hjörtum halda því föstu, að sæla sín hin lang-mesta sé í því

fólgin, að lifa andlegu samlífi með Jesú Kristi, mannkynsfrelsaranum,—þeir allir, sem ekki geta hugsað um sjálfa sig öðru vísi en sem glataða menn, ef þeir fyrir einhver ill örlög yrði frá honum slitnir,—þeir allir, sem í samleiða trú á hið alþekktu, ógleymanlega orð hans: „Eitt er nauðsynlegt“,—þeir allir geta líka fyllilega skilið, hve ómetanleg náðargjöf það hlýtr að hafa verið fyrir forfeðr vora sem þjóð að fá til sín kristindóminn á löngu liðinni öld. Menn myndi skilja það, þótt þeir væri með öllu ófróðir um sögu þjóðarinnar bæði fyrir og eftir kristnitökuna. Allir kristnir menn myndi ganga út frá því sem sjálfsögðu, að það, sem þeir persónulega hafa reynt sér verða til mestrar blessunar, kristindómrinn, hafi einnig hlotið að verða þjóðinni í heild sinni til hins sama, ómetanlegrar, drottinlegrar hamingju. En svo er nú hins vegar góðum guði fyrir það að þakka, að allr þorri íslenzkrar alþýðu hefir náð að komast yfir svo mikla sögulega þekking á hag forfeðra vorra úti á Íslandi, að menn vita líka beinlínis með fullkominni vissu úr þeirri átt, að það var alveg framúrskaranda heillaspor, sem þjóð vor til forna sté með kristnitökunni.

Það er kunnugra en frá þurfi að segja, að tíminn allr, sem leið frá landnámi Íslands til kristnitökunnar, var fyrir þjóðina í heild sinni mjög kuldaleg, dinn og grimur nærtíð. Hin villta víkingslund, harðneskjan, hefndargirnir var þá alráðandi. Oss er að vísu unaðr að hugsa um hreystina og hugrekkið, sem kemr fram svo glæsilega hjá hinum heiðnu köppum þeirrar fornaldar. Og vér gleymum því ekki, að það er líka þá til göfugr drengskapr hjá ýmsum þeirra forn-íslenzku höfðingja. En þegar vér hugsum um það, að lang-mestr hluti þjóðarinnar er þá ánaudugir þrælur, áu allra mannréttinda, og í annan stað um það, að höfðingjarnir, frjálsu mennirnir, geta aldrei á sárs höfði setið hver við annan, að allsstaðar logar ófriðareldrinn, að vígaferlin og hryðjuverkin eru eins og daglegt brauð, að landið allt flýtr í blóði, og aðal-trú manna er trú á sinn eigin mátt og megin, — þá getum vér ómögulega litið á þá heiðnu öld öðruvísi en sem nótt — ómurlega, nálega stjörnulausa, helkalda vetrarnótt. En með

kristn
þá áre
Ísland
und
minnl
inum
1000.
einum
ið gar
lífinu.
haldi
Sögu
sem r
landin
ljósi
þjóða
annat
meira
að er
hvort
andi
báðu
engur
en hi
sagði
eins
kostl
sinni
kasta
vegir
hann
að ka
hvers
mann
brá s
stund

kristnitöskunni fór öðum að birta og hlýna. Dagrinn fæddist þá áreiðanlega í þjóðlífi Íslands. Það er sýnileg dagsbirta yfir Íslandi á elleftu öldinni. En það var nótt yfir Íslandi á tíundu öldinni. Villudóms-einkennin hjá forfeðrum vorum fóru minnkandi og fækkandi þegar undir eins eftir að kristindóminum hafði verið leyfð landsvist hið ógleymanlega ár—árið 1000. Fornsögu-öldin endar að vísu ekki fyrr en sem svarar einum lökum mannsaldri eftir það. Því svo lengi er söguefnið gamla, vígaferlin, hinar blóðugu maunhefnir, til í þjóðlífinu. En mjög fjarri fer því þó, að heiðindómsandinn gauli haldi sér á þeim mannsaldri með sama kraftinum eins og áður. Sögur vorar bera þess marg-endrtekinn vott, það af þeim, sem nær inn á það tímabil, að þá er öðum að verða ljós í landinu, sannkristilegt trúarljós, og að ljómandi geislar af því ljósi eru þegar komnir og farnir að hafa vald yfir samvizku þjóðarinnar.

Árið 1011 koma fyrir tvö voðaleg hryðjuverk á Íslandi, annað um vorið, hitt um haustið, svo skelfileg, að ekkert er meira í þá átt á heiðindómsöldinni áður í sögu landsins. Annað er víg Höskuldar Hvítanesgoða. Hitt er Njálsbrenna. Í hvorutveggja þeirra hryðjuverka kemur hinn forni heiðindómsandi fram í sínum algleymingi. En hins vegar bregður þar á báðum stöðnum fyrir svo mikið af birtu kristinnar trúar, að engum getr dulizt, að ný öld, óendanlega miklu betri og sælli en hin gamla, er runnin upp yfir þjóðina. Þegar Höskuldr féll, sagði hann: „Guð hjálpi mér, en fyrirgefi yðr.“ Hann dó eins og hinn fyrsti kristni píslarvottr.—En eigi síðr er stórkostlegt að hugsa um Flosa Þórðarson, þegar hann á ferð sinni til alþingis hittir Hildiganni bróðurdróttur sína, og hún kastar yfir hann skikkjunni, er Höskuldr, maðr hennar, var veginn í, svo að blóðlifrnar dundu um hann allan, og særði hann í æðisgengnum grimmdarhug við allt heilagt og guðlegt, að koma blóðhefn fram á bananönnunum hins látna, eða heita hvers manns nfiðingr ella. Það óskaplega sálarstríð, sem þeim manni nauðugum og alveg óvænt var þá kastað út í! „Flosa brá svo við“—segir söguritarinn—, „að hann var í andliti standum sem blóð, en stundum fölr sem nárr, en stundum

blár sem hel. Tvö andstæð öfl eru að brjótast um ísálu hans, og það lítr út fyrir, að hann muni ætla að verða algjörlega slitin sundr af þeim öllum—heiðindóminum og kristindóminum. Hann vildi lang-helzt, að sáttum yrði komið á, heiðarlegum sáttum, og í þá átt var hann knúðr af anda kristinnar trúar; en heiðindómsandinn heimtaði hefnd. Og eftir að hann hafði svo átakanlega verið særðr af frændkonu sinni, syrgjandi ekkju hins vegna saklausa manus, var nálega auðsætt, að hann myndi neyðast til að taka það ráð, er öllum gegndi verst. Sáttatilraunin á alþingi misheppnaðist.—Og svo urðu úrræðin þau, að brenna þá Njál og sonu hans inni. En þegar loks er gripið til þess voðalega óyndis-úrræðis, er hin kristna samvizka Flosa enn vakandi. Hann lýsir yfir því í heyrenda hljóði, er hann á þennan hátt með mönnum sínum seekir að bænum að Bergþórshvoli, að þetta sé stór ábyrgðarhlutr fyrir guði, þar sem þeir sjálfir sé menn kristnir. Og er þar sýnt, hve sterkt afl kristindómrinn er þá þegar farinn að verða í þjóðlífinu á Íslandi, þó að hann sé ekki enn orðinn nógu sterkt afl til þess að afstýra þessu voðaverki. En voðaverkin heiðinglegu fara svo stórum dvfnandi. Og þegar komið er fram á miðja þá öld, er kristindómrinn búinn að fá svo mikið vald yfir samvizku þjóðarinnar, að landið má kalla vel kristið land. Undir lok aldarinnar er svo komið, að vopnaburðr meðal höfðingja hefir nálega með öllu lagzt niðr og þjóðin nýtr fullkomins friðar og velsældar í skjóli blómlegrar kristinnar kirkju.

Og vitanlega er það kristindómrinn, sem framleiddi hinar merkilegu forn-íslenzku bókmenntir á tólftu og prettánda öldinni, bókmenntir, sem hafa svo sterkt lífsmagn, að þær halda áfram að vaxa og fullkomnast um langa tíð eftir að trúarlífið í kirkjunni er komið í hörmulega visnan og sýnist ekki framar eiga neina viðreisnarvon. Á Sturlungaöldinni er heiðindómrinn aftr fallinn yfir land og lýð, þó að þjóðin gangi þá enn undir kristnu nafni; og sá nýi heiðindómr er að sumu leyti enn þá ómurlegri en hinn forni, þar sem menn á þeirri fráfallstíð með kristinni trúarjátning í orði kveðnu voru þá óðum að vaxa niðr á við. En þó að trúarlífsástandið væri svo hryggilegt

þá, að
að bók
kristin
hjá k
kristni
lenzka
og þó
og nál
yfir þj
hjá þj
að kri
kemr
upp ce
orsök
ánda
trúarlí
þjóð v
bjart l
forma
hefst a
ur mje
ekki n
varpa
nn, e
fagnað
flóðölu
seytjá
þau ja
fanga
mennt
fengur
þorlák
ina m
í þessa
öðrun
um óg
um Je

þá, að óðemum sætir, þá má því þó með engu móti gleyma, að bókmenntirnar, sem þá blómguðust, voru beinn ávöxtr af kristindóminum, sem með svo sterku afli hafði náð sér niðri hjá kynslóðum næst undan genginna mannsaldra. Með kristnitöku forfeðra vorra rís andleg flóðalda á hafi hins íslenzka þjóðlífs, sem fer vaxandi alla elleftu og tólfstu öldina; og þó að aflið, sem hleypti henni á stað, kristna trúin, dofni og nálega deyi út, þá heldr þó flóðaldan áfram að velta sér yfir þjóðlífið býsna langa tíð eftir það. Hið andlega atgjörvi hjá þjóðinni heldr sér um hríð og birtist í bókmenntunum eftir að kristindómriun hefir verið særð til ólífis. En auðvitað kemr að því, að líka þessar fornu íslenzku bókmenntir visna upp æði löngum tíma eftir að kristindómslífið, sem hafði verið orsök þeirra, var fallið í dá í landinu. Á fjórtánda og fimmtánda öldinni verða þær nákvæmlega eins fátæklegar eins og trúarlífið í íslenzku kirkjunni þá var fátæklegt. En svo verðr þjóð vor á sextánda öldinni fyrir því mikla fagnaðarefni, að fá bjart ljós guðs orða hjá sér endrkvæikt með hinu lútersku reformazíón. Og þá, eins og áður og eins og búast mátti við, hefst aftr nýtt bókmenntalíf í landinu. Þá eins og áður rís önnur mjög sterk og blessunarrík andleg flóðalda á hafi þjóðlífsins, ekki nákvæmlega eins útlits og hin fyrri, ekki líkleg til þess að varpa öðrum eins frægðarbjarma yfir þjóðina í heimsins augum, en þó fyrir Íslendinga sjálfa ómetanlega dýrmæt, guðlegt fagnaðarefni, sem aldrei verðr fullþakkað fyrir. Út af þessari flóðöldu stóð Ísland á síðari hluta sextánda aldarinnar, alla seytjánda öldina og nokkuð fram á átjándu öldina, þrátt fyrir þau jarðnesku eydarkjör, sem þjóð vor varð þá gegn um að fanga, í andlegu tilliti fullkomlega jafnætis hinum kristnu menntalöndum út um heim. Það var í þessari flóðöldu, að vér fengum biblíuna alla á móðurmál vort frá hendi Guðbrands Þorlákssonar, eftir að Oddr Gottskálksson hafði þar rutt brautina með nýja testamentis þýðingunni. Og það var sömuleiðis í þessari flóðöldu, að Hallgrímur Pétursson í passúsálmunum og öðrum dýrmætum trúarljóðum sínum og Jón Vídalín með hin um ógleymanlegu prédikunum sínum fluttu þjóðinni boðskapinn um Jesúmi Krist hinn krossfesta og víðfrægðu nafn hans svo

dýrðlega, að allir hljóta að beygja sig fyrir þeim ritverkum með dýpstu lotning. — mér liggir við að segja, hvort sem menn eru trúaðir eða vantrúaðir.

Eg ætla nú ekkert frekar að rekja trúarlíffssögu þjóðar vorrar. Ekkert að minnast á ástand hins íslenzka þjóðlífs eftir að þessi síðari mikla flóðalda tók að hjaðna. Ekkert að rífa upp af því, er drifið hefir á daga Íslendinga í kristindómslegu og menntunarlegu tilliti á þessari öld, sem nú er að kveðja, eða síðara hluta átján. aldaráttarinnar. Að eins vil eg segja það, að nú er vissulega þörf á nýrri kristilegri stórstraumsöldu fyrir þjóðlífi vort. Og eg sé ekki betr en að þegar sé farið að móta fyrir henni. Mér sýnist slík alda vera þegar tekin til að rísa í kirkjunni íslenzku, bæði heima á Íslandi og líka hjá fólki voru hér í þessu landi. Hægfara er hún. Það er víst. Og það getr vel farið svo, að hún hjaðni upp og verði bráðlega að engu. En hitt er naumast missýning, að byrjan til slíkrar öldumyndunar sé þegar komin fram. Og er þá fyrir oss alla, íslenzka kirkjumenn, með guðs hjálp að sjá við því, að þetta verði ekki byrjanin tóm.

Nú—þegar hér er komið í júbílháttðar-hugleiðingum vorum—vil eg í drottins nafni leiða athygli yðar allra, kærir tilheyrendr, að þeim stutta kafla guðs orðs, sem eg las upp úr biblíunni áðr en eg hóf þetta mál mitt. Því á því er ekki minnsti vafi fyrir mér, að þar er skýr bending frá hinum guðlega konungi kirkjunnar, frelsara vorum Jesú Kristi sjálfum, um það, á hvern hátt kristindómurinn á að verða og getr orðið hverju einasta þjóðlífi stórkostlega arðberandi eign, svo að hann beri almenningi æ meiri og víðtækari blessan eftir því, sem tímar líða fram, sívaxanda ávöxt til eilífs lífs. Flóðaldan andlega, sem eg sagði að væri farið að móta fyrir í íslenzku kirkjunni í báðum höfuðáttum hennar, í austri og vestri, heldr alveg víst áfram að rísa og færast út, ef vér, sem drottinn hefir kvatt sér til þjónustu, í meðferð vorri á orði hans förum eftir þeirri bending, sem hann gefr í dæmisögu textans. Og þótt það væri missýning, þetta um mót fyrir rísandi öldu í kirkju vorri, þá myndi þó slík alda áreiðanlega taka til að rísa með von um áframhaldanda vöxt hennar, jafnvel alveg takmarkalausan, ef

vér nu
greina
auðve
og þe
þrem
mjög
vaxta
kristn
frelsa
sér ni
þeim
með a
þanga
kristin
tilætla
að fra
f öllur
komi
undir
skapi
ætlan
þannig
að gjö
verðr.
skal v
um kr
skynsa
T
eg nú
vorra
skýrt
sannle
boðska
anna
um in
Eg ska
og sys

vér nú hér eftir fyllilega tækjum bending Jesú í textanum til greina. Textinn er undir orðfár og óbrotinn, og það er mjög auðvelt að átta sig á honum. Jesús líkir guðs ríki þar, eins og þér heyrdúð, við súrdeig, sem kona nokkur tók og fól í þrem mælum mjöls þangað til það allt sýrdist. Með þessu mjög auðskiljanlega líkingarmáli lýsir hann hinni guðlegu vaxtarákvörðun og hinum makalaus vaxtarhefilegileik kristnu trúarinnar. Á þann hátt, sem hér er sýnt, ætlast frelsarinn til að kristindómriinn, þegar hann er búinn að ná sér niðri á þeim eða þeim stað í heiminum, hjá þeim eða þeim manninum, lesi sig út ósýnilega, hægt eða fljótt, en með algjörlega ómóttstæðilegu allri, til fleiri og fleiri mannlífa, þangað til allt mannfélagið er orðið kristið. En um leið og kristindómriinn þannig nær til fleiri og fleiri manna, þá er tilætlanin sú, að hann hjá öllum þeim mannlífum verði að framúrskaranda lyftingaralli, og það undantekningarlaust í öllum greinum. Tilætlanin, að áhrif hins guðlega súrdeigs komi allsstaðar fram í lífinu, að kristindómriinn leggi þjóðlífið undir sig, lyfti því upp, hrindi því áfram, endræði það, umskapi það, blási í það nýjum anda, heilögum anda. En tilætlanin jafnframt, að þessi ummyndan og upplýsting fari þannig fram, að ómögulegt sé fyrir náttúrlegt hyggjuvit manna að gjöra sér neina grein fyrir því, á hvern hátt þetta eiginlega verður. Hér skal verða yfirnáttúrlegt kraftaverk. Og það skal verða öllum heiminum auglýsilegt. En af því að þar er um kraftaverk að ræða, þá skal það æfinlega verða mannlegri skynsemi óskiljanlegt og órannsakanlegt.

Textann minn þennan frá Jesú Kristi um súrdeigið valdi eg nú líka einmitt með sérstöku tilliti til kristnitöku forfedra vorra á Íslandi á þessum degi árið 1000. Því það blasir svo skýrt við í sögunni um þann stórhátsðar-atburð, að hinn mikli sannleikr, sem Jesús opinberar í því dýrmæta smábroti af boðskap sínum, hafi verið sterklega ráðandi í sálum höfðingjanna íslenzku, sem gengust fyrir því að hleypa kristindóminum inn í þjóðlífið með hinni merkilegu alþingissamþykkt.— Eg skal með fáum orðum leyfa mér að rífa upp fyrir yðr, bræðr og systir, söguna um atburðinn. Landið var orðið tvískift út

af trúmálum. Kristnið hafði um nokkur ár áður verið rekið víðsvegar um hérað af ýmsum mönnum með talsverðum árangri. All-margir höfðu tekið kristna trú, af hjartans sannfæring. En meiri hluti, jafnvel lang-mestr hluti landslýðsins, hélt enn við hinn heiðna sið. Það er í þetta skifti mjög fjölmennt til alþingis; því allir vissu, að trúmáls-ágreiningrinn mikli, sem farinn var að mynda mjög ákveðna og ískyggilega flokka-skifting í landinu, hlyti að verða aðal-málið á þinginu. Undir eins og á þingvöll er komið eru tilfinningarnar hjá talsmönnum heiðninnar svo æstar, að mjög nærri lá, að þeir legði til bardaga við andstæðingana kristnu. Og hvorir sögðu sig úr lögum við aðra. Þá var það, að Síðu-Halli, hinum ágæta manni, er helzt stóð fyrir flokkinum kristna, hugsaðist það ráð, að fá Þorgeir Ljósvefninga-goða, sem enn þá fyllti flokk heiðingja, til þess að segja upp lög fyrir landið um trúmálin. Og komu báðir flokkar sér saman um að una við lögmál það, er hann bærir fram. Eftir sólarhrings undirbúning gekk hann á þing og bar fram nýmæli sitt. Sagði hann þar svo fyrir, að allir landsbúar skyldi kristnir vera, trúa á þríeina guð og láta af allri skurðgoðavillu; væri blótað eða fórnir fram bornar til handa hinum heiðnu goðum svo að opinbert yrði, þá varðaði það sjársekt, en var vítalaust, ef að eins var gjört á laun. Og að því, er snerti barna-útburð og hrossakjötsát, sem hvorttveggja var mjög ákveðið heiðindóms-einkenni, þá skyldi hin fornu lög enn vera í gildi. Með þessu lögmáli var þá kristindóminum veitt friðhelg vist í þjóðlífi Íslendinga. Meira var ekki veitt. Það hefir sumum vorra samtíðarmanna þótt lítið, hlægilega lítið. Og því hefir verið fleygt fram, að það beri vott um stórkostlegan skort á trúarlegri alvöru hjá talsmönnum kristindómsins til forna, að þeir skyldi gjöra sig ánægða með aðra eins tilslökum við heiðingjana og hér kom fram. En sannleikrinn er nákvæmlega hið gagnstæða. Djúpskyggn, skarpvitr, sannkristileg alvara trúarinnar ræðr því hjá hinum kristnu mönnum, að þeir fyrir sig og sitt mál heimta ekki meira en hér var veitt. Þeir sáu, að á meira var ekki þörf. Þeir höfðu svo sterka trú á sannleiksmálefni kristindómsins, að þeir voru hjartanlega sannfærðir um það fyrirfram, að því

var sig
þennan
ryðja
voru s
með g
fullkor
frjálsly
raunin
þeirri
þó nál
því mj
hafi að
mjög l
legt, a
um súr
sannlei
máli, þ
þeir er
hiklaus
leyfi til
lega sú
þjóðlífi
höfðu
guðleg
stæðile
heiðin,
Og þei
indóm
aldlegu
að sér,
arupps
þá
sem að
það er
dæmis
um að
gresið,

var sigrinn víf í samkeppninni við heiðnina eftir að því á þennan hátt að eins hafði verið veitt leyfi landslaganna til að ryðja sér með frjálsu móti braut inn í líf þjóðarinnar. Þeir voru svo merkilega frjálslyndir og sannkristnir í anda, að þeir með góðu geði gátu unnt hinum heiðnu samþjóðarmönnum fullkomins samvirkufrelsis. Og þó að þetta kristilega vit og frjálslyndi, sem hér kom fram hjá forfeðrum vorum, sé nú í rauninni ekki neitt meira en það, er allir telja sjálsagt úr þeirri átt, frá hálfu kristinna manna, á vorri tíð, þá mun það þó nálega einsdæmi í kristna heiminum á þeirri tíð. Það fer því mjög fjarri, að kristindómurinn hjá þessum forfeðrum vorum hafi að eins verið nafnið tómt. Sennilega hafa þeir allir verið mjög lítið biblíufróðir menn.

meðal annars allsendis ólíklegt, að þeim hafi verið kunnug hin stutta dæmisaga frelsarans um súrdeigið. En hitt er eins víst fyrir því, að hinn dýrmæti sannleikr, sem Jesús er að kenna og útskýra með því líkingarmáli, hefir þegar svo snemma verið orðinn andleg eign þeirra. Þeir eru þá undir eins orðnir svo vel kristnir, að þeir trúna því hiklaust, að kristindómurinn, úr því haun á annað borð fær leyfi til landsvistar, muni verða og hljóti að verða það andlega súrdeig, sem innan skemmri eða lengri tíma sýri gjörvallt þjóðlífið. Þeir sjá það fyrir, að kristna trúin, sem þeir sjálfir höfðu eignast og gengu með í hjörtunum, myndi fyrir þann guðlega sannleikskraft, sem í henni lá, kyrrlátlega, en ómótstæðilega læsa sig inn í mannlífín mörgu, sem enn voru heiðin, þangað til heiðindómsins gætti ekki lengr í landinu. Og þeir sáu það vafalaust einnig fyrir, að hinn nýfæddi kristindómur myndi verða súrdeig til blessunar fyrir þjóðina í veraldlegum efnum, enda þótt þeir að líkindum ekki gæti fmyndað sér, að hann í þeirri grein myndi verða eins mikil blessunaruppspretta eins og á næstu mannsöldrum varð í reyndinni.

Það er til önnur miklu lengri dæmisaga eftir frelsarann, sem að efni til er náskyld þessari í texta vorum um súrdeigið. Það er dæmisagan um illgresið meðal hveitisins. Í þeirri dæmisögu spyrja þjóðar mannsins, sem átti akrinn, er þar er um að ræða, hvort hann vilji ekki, að þeir fari og uppræti illgresið, sem þar var sprottið fram innan um hveitið. En hann

neitar því, sýnandi þeim fram á, að slík tilraun myndi verða til meira ills en góðs, því með því móti myndi þeir rífa svo eða svo mikið af hveitinu upp með illgresinn, og segir þeim að láta hvorttveggja vaxa saman til uppskerunnar. Jesús sjálfir útlegr þessa dæmisögu. „Hinn góði ávöxtr“ — segir hann þar — „eru guðs börn“; en „illgresið eru börn hins vonða.“ Hin kristna kirkja á miðöldunum breytti yfir höfuð að tala alveg þvert á móti fyrir mælum frelsarans í þessari dæmisögu. Hún beitti hvað eftir annað ofbeldi við þá alla, er í hennar augum voru heiðingjar, ofsótti þá, kvaldi þá, deyddi þá. Henni gat með engu móti skilizt, að illgresið ætti nokkurn minsta rétt á sér á meðal hveitisins. En á Íslandi kom ekkert slíkt fram við kristnitökuna forðum, né heldr á næstu tveimr öldum þar á eftir eða lengr meðan sami andinn var ráðandi yfir hinum kirkjulegu leiðtogum þjóðarinnar. Þeir skildu það til hlítar, hvers vegna ómögulega má uppræta illgresið, fyrir þá sök, að sannleikr sá, sem felst í hinni dæmisögunni, þeirri um súrdeigið, hafði náð svo sterku haldi á hjórtum þeirra. Það að ekki má — í hinni fyrrnefndu dæmisögu — uppræta illgresið er ekki að eins vegna þess, að hveitið, sem niðri í jörðinni er því svo samvaxið, myndi um leið verið rífið upp og eyðilagt, heldr líka fyrir þá sök, að illgresið getr fyrir guðlegt kraftaverk ummyndast og orðið að hveiti, og það er vilji drottins, að það kraftaverk verði — óteljandi slík yfirnáttúrleg kraftaverk. Og það gjörist einmitt á þann hátt, að hinir kristnu menn hafi þau áhrif á heiðingjana, sem með þeim lifa, að líka þeir verði kristnir. Frelsarinn kennir ekkert um þetta í dæmisögunni um illgresið á meðal hveitisins, — vill skiljanlega ekki gjöra það þar, svo líkingarmál þeirrar dæmisögu ekki verði ónáttúrulegt. En til þess að bæta það upp, sem þar vantar, kemr hann með dæmisöguna um súrdeigið.

Gegn um textann og gegn um forfeðr vora á Íslandi, sem verkfæri orðn í guðs hendi til þess að leiða kristindóminn fyrir nú hundruð árum inn í þjóðlíf vort, kemr nú frelsari vor Jesús Krístr sjálfir til vor, íslenzkra kirkjumanna, og leggr oss á hjarta þann mikla sannleik, að vér erum af honum sjálfum

kjörni
Vér v
sé fyr
guðleg
samvi
komi
orð he
getr d
miklu
anda
heyren
hefir
sögu k
munni
halda
kirkjul
getr el
þess
vott u
menni
kristin
Meðar
var að
innar,
koma
málef
skyldi
goðin,
stað h
stað.
guði,
Gizur
og hrin
mannk
skulun
gáfu þ
heilagr

kjörnir til þess að vera andlegt súrdeig fyrir land vort og lýð. Vér verðum að kenna kristindóminn svo í kirkjunni, að vissá sé fyrir því, að hann ekki í meðförunum missi neitt af hinum guðlega sannleikskrafti sínum. Vér verðum að ganga svo samvirkusamlega frá prédikan kristindómsorðsins, að það komi þar fram hreint og ómengað og sem líf og andi. Guðs orð hefir í sér heilagan, yfirnáttúrlegan súrdeigskraft. En það getr dofnað upp í munni mannanna, sem það prédika, og að miklu leyti eða algjörlega misst súrdeigseðlið, og þar af leiðanda ekki haft nein helgandi, upplýtandi, betrandi áhrif á tilheyrendrna, orðið að dauðum kirkjulegum bókstaf, og þessi hefir marg-oftr orðið reyndin á fjarlægum og nálægum tímum í sögu kristinnar kirkju. Og það dofna ávallt þannig upp í munni hinna kirkjulegu prédikara, ef þeir persónulega ekki halda sjálfum sér undir áhrifum heilags anda. Kenningin kirkjulega á að vera heilagt súrdeig. En hún verðr það ekki, getr ekki orðið það, nema því að eins að lífið, líf þeirra, er til þess eru kvaddir að halda boðskap Jesú Krists á lofti, beri vott um sama heilaga súrdeigseðlið. Þeir skildu þetta líka, mennirnir á Íslandi til forna, sem gengust fyrir því að útvega kristindóminum friðhelga landsvist þar heima árið 1000. Meðan þorgeir Ljósvefningagoði beið í djúpum hugsunum og var að búa sig til þess að segja upp lögin um trúmál þjóðarinnar, höfðu heiðingjarnir á alþingi fund með sér til þess að koma sér samað um það, með hverju móti þeir helzt gæti séð málefni heiðindómsins borgið. Og ráðið varð það, að blótað skyldi tveim mönnum úr hverjum landsfjórðungi og heitið á goðin, að þau létu ekki kristni ganga yfir landið. En í annan stað héldu og kristnir menn fund til þess að styrkja sinn málstað. Þeir tóku líka það ráð, að bera fram fórnir—sínum guði, hinum sanna guði, til handa. Þeir Hjalti Skeggjason og Gizur hvíti sögðu: „Heiðingjar blóta hinum verstu mönnum og hrinda þeim fyrir björg eða hamra; en vér skulum velja at mannkostum, ok kalla sigrgjöf við drottin várn Jesúm Krist; skulum vér lifa því betr ok syndvarlegar en áðr.“ Og svo gáfu þessir ræðumenn sig sjálfir undir eins fram til slíkrar heilagrar fórnargjörðar fyrir þann landsfjórðung, er þeir áttu

heima í ; og brátt fengust einnig menn til fyrir hina landsfjórðungana til þess að helga sig og heitbinda líf sitt drottni til þjónustu á sama hátt. „Svo áminni eg yðr, bræðr, í guðs náðar nafni, að þér framseljði líkami yðar eins og fórn, lífandi, helga, guði velþóknanlega, (sem er) skynsamleg guðs-dýrkan yðar.“ Þannig ritar Páll postuli í upphafi 12. kapitlans í Rómverjabréfinu. Sannleikr þeirra postullegu orða er auðheyrt alráðandi í sálum þessara göfugu forfeðra vorra á hinum merkilega fundi. Þeim skilst það, að með þessu móti hljóti málefni kristinnar trúar að verða borgið á Íslandi. Þeim skilst það, að þessir einstöku, er lögðu sjálfa sig fram sem lífandi fórn drottni Jesú til handa, myndi á þann hátt verða að heilögu súrdeigi með svo miklum krafti í sér, sem dygði til þess að sýra allt deigið, umskapa heiðingjana, kristna allt landið. Ef vér í hinni kirkjulegu starfsemi vorri fetum samvirkusamlega í fótspor mannanna, sem fyrir nú hundruð árum útveguðu kristninni lagaleysi til landsvistar á ættjörð vorri, þá verður líka málefni kristindómsins hjá oss áreiðanlega borgið. Sjáum að eins um það, að kristindómrinu hjá oss haldi sínu heilaga súrdeigseðli ; þá er öllu óhætt,—algjörlega óþarft að kvíða fyrir því, að vér liggjum undir í viðreisninni við hin andstæðu vantrúar-öfl og siðspillingar-öfl í mannfélagi voru. Látum hina kirkjulegu prédikan vora vera drottinlegt súrdeig. Látum barna-uppfærðsluna kirkjulegu hjá oss vera samskonar súrdeig. Látum hvern einasta söfnuð í kirkjufélagi voru vera slíkt súrdeig. Látum prestana og leikmennina, sem heyra til félagshépi vorum, keppa hver við annan í því að gjöra líf sín að kristilegu súrdeigi. Þá er sjálfum oss og hinu góða málefni, sem vér höfum sameiginlega með höndum frá frelsara vorum Jesú Kristi, sigrinn vís.—Ekki skal því að vísu gleymt, að hinu illa og óguðlega er líka í heilagri ritning líkt við súrdeig. „Varizt fyrst og fremst súrdeig farísea, það er : hræsnina“—segir Jesús (Lúk. 12, 1). Á öðrum stað segir hann lærisveinum sínum, að þeir skuli vara sig á súrdeigi bæði farísea og sadúsea (Matt. 16, 6). Og til Korínþunanna segir Páll postuli : „Takið burt gamla súrdeigið, svo að þér framvegis getið verið nýtt deig“ (1. Kor. 5, 7), og gjörir svo

undir
hann
hátið
og þ
óguð
mann
hræð
koml
úr hi
hins
djöfu

offjó
heim
marg
leigu
vér f
um fr
vinir
endile
lega s
árang
rætt i

Og vo
allra
um þ
krafti
hveiti
fyr e
á akri
lygi o
ræðu
það y
En hu
vorun
sannle
komis

undir eins grein fyrir því, um hvað hann er að hugsa, þegar hann kemr með þessa áminning,—segjandi: „Höldum því hátíð—ekki með hinu gamla súrdeigi, eðr súrdeigi vonzkunnar og prettvísnar“. Vonzkan og vantrúin, siðspillingin og óguðleikinn hefir líka það eðli í sér að geta breiðzt út frá manni til manns, læst sig inn í fleiri og fleiri mannslíf með hræðilegum súrdeigskrafti. En ef kristindómrinn fær fullkomlega að njóta sín í kirkjunni, þá er þó fyrir engu að kvíða úr hinni áttinni, fyrir þá sök, að ríki guðs er sterkara en ríki hins vonda; súrdeigið kristilega hefir meiri mátt í sér en hið djöfullega súrdeig.

Eg get vel skilið það, að yðr, kæru kristnu tilheyrendr, ofbjóði það einatt, hve stórkostlega ranglætið, spillingin og heimskan veðr uppi í þjóðlífinu íslenzka. Mér hefir líka marg-oft ofboðið það. En einblínun þó ekki á þau ískyggileigu teikn tímanna, því það gæti svo hæglega leitt til þess, að vér færum að örvænta um sigr hins góða, og þar af leiðanda um framtíðarheill þjóðflokks vors beggja megin hafs. Látið, vinir mínir, ekki freistast til þeirrar ómyndunar, að það þurfi endilega að uppræta illgresið á þjóðlífsakri vorum, svo framarlega sem hin andlega akuryrkja þar eigi að hafa nokkurn áárangr eða koma að tilætluðum notum. Vér getum ekki upprætt illgresið, hversu mikið sem oss kynni að langa til þess. Og vér mættum það ekki, þótt vér gætum það. Hugsum sem allra minnst um illgresið. En hugsum um hveitið. Hugsum um það, að vera sjálfir drottinlegt hveiti, með fullum lífskrafti. Illgresið—slíkt illgresi—getr ummyndast og orðið að hveiti, og að því leyti, sem það ekki ummyndast, skal það fyrir eða síðar þoka fyrir hveitinu. Drottinn sjálf, hann, sem á akrinn, sér fyrir því. Hugsum ekki um það, að elta alla lygi og heimsku, sem haldið er á lofti nú á þessum tíma í ræðu og riti í því skyni að leiða íslenzka alþýðu á glapstigu;—það yrði mjög þreytandi og alveg þýðingarlaus eltingaleikr. En hugsum um það með lífsáhrifum vorum og kenningum vorum að láta svo mikið af sannleik, guðlegum kristilegum sannleik, út frá oss ganga inn í þjóðlíf vort, að lygin og villan komist þar ekki fyrir, smávisni upp og deyi. Gjörum allt,

sem í voru valdi stendr, til þess að hin kristlega flóðalda, sem eg áðan var un að tala, magnist, magnist svo stórkostlega og gleðilega, að hún sópi öllu illu burt úr þjóðlífi voru, því öllu, sem engan hæfilegleik hefir í sér til þess að geta ummyndazt á guði velþóknanlegan hátt. — Maðr spurði Moody, hian mikla kristna prédikara, sem andaðist rétt fyrir jólin síðustu, hvernig hann ætti að fara með sjálfan sig, því hjarta sitt væri svo spilt. „Láttu“—svaraði Moody—„nógu mikið þar inn af heilögum anda guðs.“ Með því móti myndi vonzkan í hjartanu dvína, og á endanum alls ekki koma til greina. Alveg eins og ef nógu lengi væri hellt tæru uppsprettuvatni í flát með óhreinu og skemmdu vatni, þá myndi skemmda vatnið smásaman hverfa og eyðast loks þar í flátinu algjörlega. Hellum þá líka nógu miklu hreinu andlegu vatni inn í hina gruggugu tjörn nútíðarþjóðlífsins íslenzka. Látum þangað stöðugt renna strauma lifanda vatnus út frá oss í hinni kristnu kirkju vorri. Þá hreinsast vatnið í tjörninni áreiðanlega—alveg eins og það forðum svo undr fljótt og gleðilega hreinsaðist eftir að hin ógleymanlega alþjóðarsamþykkt var gjörð kristindóminum viðvikjandi á alþingi Íslendinga þennan dag fyrir níu hundruð árum.

Munið allir, kristnir menn, eftir dæmisögu frelsarans um súrdeigið.

